

Bibelkunskap för kulturvetare

Birger Olsson, professor i Nya testamentets exegetik

”Den som inte kan sin Bibel är dum”, sa Jan Myrdal en gång, och det är kanske inte så svårt att hålla med honom på den punkten. Bibeln är en omistlig del av vårt kulturarv, och den som vill få del av det som vi fått från tidigare generationer måste lyssna, se och läsa med Bibeln i hand, med Bibeln i sitt huvud och i sitt hjärta. Utan kännedom om de bibliska berättelserna, de bibliska liknelserna och sentenserna förblir mycket av vårt kulturarv stumt. Utan bibel saknar vi förmåga att ta emot, att samtala och att föra vidare det som finns i vår västerländska kultur.

Det är lätt att ropa fram en sky av vittnen som skulle kunna bekräfta detta. Kerstin Ekman noterar i en intervju förra året att hon blev förvånad när recensenterna inte såg kopplingarna till Bibeln i hennes bok ”En stad av ljus” (Trots allt, nr 2, år 2000). De finns där enligt henne som ”russinen i en mannagrynspudding”. Jag citerar:

Du får tänka på att min generation har sina grundberättelser i Bibeln. När det överhuvudtaget handlar om att berätta går tankarna till Bibeln. Inte direkt till enskilda texter eller verser, utan till sättet att berätta en historia. ... När jag så började skriva så tyckte jag att bibeltexterna – i det här fallet från Nya testamentet – också var grundläggande som livsbeskrivning. Men det handlade inte så mycket om Kristusgestalten, utan mer om ’Mariorna’. Och så Johannes! Både Johannes döparen och den torterade fångslade galingen som hölls fången på Patmos. Det blev de som låg mitt hjärta närmare. Så kom då personerna i boken att heta olika former av Johannes och olika former av Anna och Maria”.

En slutsats i intervjun blir inte oväntat denna: Utan en grundläggande kännedom om Bibelns berättelser har vi svårt att förstå vår egen kultur. ”Hur vi än vrider och vänder så bygger vår kultur på Bibeln och Bibelns myter”. Och i ett annat sammanhang säger hon:

Om människor slutar referera till Bibeln, undras om någon författare i vår generation över huvud taget är begriplig om femtio år.

Vid teologisk institutionen har vi denna termin börjat ge kurser om Bibeln för kulturvetare. Det är något nytt och en klar utvidgning av bibelvetenskapens domäner. Vi exegeter är ju mest språkforskare och historiker som vistas i samma

tider som de bibliska författarna. Och det är en helt nödvändig del av bibelämnet. Men varför inte utvidga det något?

Att också ta med Bibelns historia genom tiderna och de spår Bibeln lämnat efter sig i kyrka, kultur, samhälle och akademi är nu inte så lätt. Ämnet är så omfattande och forskningen på området bitvis helt obefintlig. Enskilda forskare här och där har gjort goda insatser men ingen har mig veterligt sökt se samman Bibelns receptions historia i hela dess vidd. Här finns plats för många nya nyfikna och gränsöverskridande forskare.

Först några funderingar om hur Bibeln mött människor och hur människor mött Bibeln. Det är ju mötet mellan Bibeln och människorna som står i centrum i ett receptions perspektiv. Människor i olika tider, länder och kulturer, människor i de mest skilda livssituationer.

1 Den enskilda bibelläsningen

Nu vänder mor sitt bibelblad
och följer skriften rad för rad,
där Herrens gärning träder fram
så dunkel, allvarsam.

Men när hans ord syns alltför stort
och alltför väldigt det han gjort
då sitter hon i skymningen
och finner frid i den.

Då sitter hon med handen kvar
på dunkla ord, men uppenbar
syns henne världen runt omkring,
dess alla ting.

På sina barn där uti den
hon tänker milt i skymningen,
och deras vägar där de går
hon blid förstår.

I knäet ligger Skriftens ord,
hon tänker på den väna jord.
Här är det trygga, ljusa hem
som Herren givit dem.

Hon knäpper sina händer hop
på djup och outgrundlig bok.
Då faller stilla över den

den dunkla aftonen.

Vi känner igen bilden: en enskild människa läser sin bibel i stillhet i sitt hem, rad för rad, eftertänksamt och under bön. Men det är inte någon vanlig bild av kristna människor tiderna igenom. Enskild bibelläsning kännetecknar en mycket kort tid av kyrkans historia.

Det var 1703 års bibel som under 1800-talet blev svenskarnas första läsbibel. Orsakerna är många: nya former av bibelproduktion, en allt intensivare bibelspridning, ändrade ekonomiska villkor, ökad läsförmåga hos folket och väckelserörelser inom kyrkorna. Enligt Axel Anderssons förteckning över svenska biblar i den bibelkatalog som Brittiska och utländska bibelsällskapet gav ut i början av 1900-talet kom 2 helbiblar och 2 Nya testamenten ut under 1500-talet och upplagorna var mycket små. Siffrorna för 1600-talet är 12 resp 1 och för 1700-talet 41 resp 11. Ingen har kunnat räkna ut hur många utgåvor som kom under 1800-talet. Bibelsamlaren Eskil Hellman uppger dock att det då trycktes omkring 180 upplagor av hela bibeln och cirka 200 av Nya testamentet. Läger vi ihop dessa siffror får vi för de fyra första århundradena 4, 13, 52 respektive 380 utgåvor, dvs. en mycket snabbt stigande kurva.

I jubileumsboken *Den svenska bibeln* som kom 1991 har Göran Gustafsson en intressant artikel om bibelbruket under 1900-talet. Han följer upp Thorleif Peterssons undersökning från 80-talet som bl.a. visar att 89 procent har tillgång till en eller flera biblar. Enligt en undersökning från 1930 fanns Bibeln eller Nya testamentet i nästan varje hem. Bibeln har alltså under 1900-talet i stort varit tillgänglig för alla. Tillgängligheten är inte en faktor som man måste ta hänsyn till när man analyserar bibelbruket. Det är Gustafssons slutsats. Han konstaterar att antalet regelbundna bibelläsare under 1900-talet har minskat efterhand och att andelen som aldrig läser Bibeln ständigt ökat. Gustafsson ger följande procent-siffror för folk födda på 10-talet, 20-talet osv: 20, 19, 15, 10, 8 och 6 respektive 41, 42, 53, 64, 73 och 78. De flesta kristna tiderna igenom har inte läst Bibeln. Den har förmedlats på andra sätt.

Den nya översättningen har enligt senaste undersökningen sålts i 1,2 milj exemplar. 2,5 milj svenskar säger att de kommer i kontakt med Bibeln mycket eller ganska ofta. Folk fick också säga vad de ansåg om Bibelns framtida plats i svensk kultur:

53% säger att Bibeln är viktig inom litteratur och böcker

47% säger att Bibeln är viktig inom skolan (fler ungdomar än äldre tycker så)

33% säger att Bibeln är viktig inom radio och TV

31% säger att Bibeln är viktig i nya medier (internet osv.)

Flertalet svenskar har alltså tillgång till någon form av bibel. Och intresset för Bibeln är större idag än det var för bara tio år sedan. Hur länge det nu varar? Texter har lästs regelbundet i radio, TV har haft bibelserier även för vuxna, läsningen av Markus och Lukas samlar folk på teatern, konstutställningar med bibliska motiv förekommer, kulturdebatten tar till sig bibeln även om det går rätt trögt i vissa tidningar, Jesusböcker på svenska har kommit i en större omfattning än någonsin tidigare. Bibeln har helt enkelt fått en allt större plats i det offentliga rummet de senaste åren. Det är bara att konstatera det. Den enskilda bibelläsningens tid är förbi. Men Bibeln möter oss ändå och det i många slags former.

2. Bibeln i översatt form.

Bibeln receptionshistoria är den översatta bibeln historia. Bibeln möter de flesta människor i översatt form. Det är få som läser de hebreiska eller grekiska texterna. Det är utmärkande för kristendomen att den från första början har översatt sina heliga texter. Judar läser helst sina texter på hebreiska, muslimerna håller sig till arabiskan. De kristna har producerat översättningar på ett stort antal språk. Vi har tre stora översättningsperioder i Västerlandets historia: de första århundradena, 1500-talet och så vår egen tid. Ingen generation har fått så många nya översättningar som vår. Bibelöversättningarna har aldrig varit så många som under det senaste halvsekle. Bibeln finns alltså tillgänglig för de flesta i en översatt form.

Vissa översättningar har blivit viktigare än andra: Septuaginta, den grekiska översättningen av Gamla testamentet, för de första kristna och sedan särskilt för den ortodoxa kyrkofamiljen, Vulgata, den latinska översättningen från slutet av 300-talet, för den katolska kyrkofamiljen, de många 1500-talsöversättningarna för länderna i norra Europa osv. Vilken betydelse kommer 1900-talsöversättningarna att ha. De har i flera avseenden brutit med tidigare bibeltradition och måste alltså själva skapa sin verkningshistoria.

Våra biblar innehåller nu inte bara den översatta texten. I alla tider har det funnits en viktig information kring texterna i form av förord, summarier, noter, bilder, förklaringar av olika slag. Bibeltextern har mig veterligt aldrig förmedlats i "ren" form. Det är den brukade och tolkade bibeln som är viktig för en kulturvetare.

Vår första översättning av Nya testamentet som kom 1526 hette "Jesus. Nya testamentet". Den var delvis ett resultat av samtida förnyelserörelser med Jesus i

centrum. Först och sist kom också en Jesusbild: Den korsfäste Jesus med Maria och Johannes på var sin sida. Hur påverkar detta bruket av bibeltexten? Ska läsaren inta samma plats som Maria och Johannes? Sluta sig till den korsfäste? 1541 års bibel har fortsatt den korsfäste i centrum på titelbladet med änglar i himlen och på jorden som lovsjunger honom.

I senare biblar får vi andra portaler in i texten. I Gustav II Adolfs bibel 1618 dominerar Gamla testamentet. Överst på titelsidan återfinns det hebreiska gudsnamnet och sedan en hänvisning till de gammaltestamentliga skrifterna: ”De hava Mose och profeterna. Høre dem”. Detta tema förstärks av de två gestalterna vid sidan av titeln, Mose och Elia. Jesus lyser med sin frånvaro. Gamla testamentet hade en dominerande ställning vid denna tid. Längst ner följer en undervisning om vad Bibeln kan förmå: ”Guds ord är levande och kraftigt och skapare än osv ” och ”Saliga äro de som höra Guds ord och gömma det”.

Nästa kyrkobibel 1703 har ett enklare titelblad med en enda bild: Mose och de tio budorden. Detta är den svenska enhetskyrkans bibel från en tid då lag och ordning skulle genomsyra både kyrka och samhälle. Budorden påminner om katekesen. Bibeln fanns där som undervisning om hur människan ska leva. Före bibeltexten i 1703 års version fanns också ett långt register, i längd motsvarande den uppslagsdel vi har i den nya översättningen men av helt annan karaktär. Här sammanfattas de förnämsta huvudstyckena i den kristna läran med uppslagsord och hänvisningar till enskilda bibelställen. Och i den löpande texten får läsaren ytterligare information om texten genom summarier och noter i marginalen. Den översatta bibeln som mött människor i olika tider är en kommenterad bibel.

1917 års bibel, dvs. vår andra kyrkobibel, hade inga bilder eller illustrationer. Texten på titelbladet är det minsta tänkbara. Här ges den rena texten. Bakom 1917 års text finns hundra år av försök att befria bibeltexten från alla slags noter och kommentarer. Kvar finns mest bara parallellhänvisningar. Skrift ska med Skrift förklaras. Kapitelrubrikerna kan inte bli kortare. Och ordförklaringar och sakupplysningar finns längst bak och dit är det inte så många läsare som hittar. Bibel 2000 påminner en del om sin föregångare men de många rubrikerna, hänvisningarna i själva texten och noterna längst ner på varje sida vittnar om nödiga kunskaper för läsning av texten. Någon av kommissionen redigerad utgåva finns dock inte.

Det kan finnas skäl att till sista påminna om Gustav V:s bibel, en utgåva från 1927 med illustrationer av Olle Hjortzberg. Här återkommer de tolkande bilderna med ett tydligt budskap vid sidan av texten: Den korsfäste i mitten, Mose med staven och kopparormen till vänster och Abraham i färd att offra Isak till höger.

3. Bibeln i återberättad form

Bibeln i bruk tiderna igenom är dock kanske mest en återberättad bibel. Översättning och kommentar vävs in i varandra. Många handskrifter från Qumran har beskrivits som "rewritten Bible", dvs. där återberättas de bibliska texterna med utslutningar och tillägg och omformuleringar. Återberättelser av Bibeln har en mycket lång historia. I vår tid kommer vi kanske mest att tänka på barnbiblar av olika slag eller på Alf Henriksson eller Lars Collmar. I dessa utgåvor är berättelserna oftast illustrerade med bilder.

Till denna kategori hör också en viktig bok i den gamla svenska skolan: "Biblisk historia". Jag vet inte hur många av er som haft en sådan bok i skolan. Kanske har just dessa böcker förmedlat mer av bibelkunskap än någon annan form. Som bekant är bibelkunskapen idag mycket dålig. Kanske är det så att inga har berättat de bibliska berättelserna för vår generation. Att alla har tillgång till biblar räcker inte. En läsning av Bibeln senare i livet lämnar inte alls lika djupa spår som berättelser i tidiga år.

Jag ska ta ett modernt exempel på Bibeln i återberättad form av en erkänd ungdomsförfattare. Han håller visst på med Gamla testamentet nu. Boken heter "Mästaren och de fyra skrivarna" av Ulf Nilsson och kom 1994. Den är ovanlig rik på långa citat ur Nya testamentet 1981 men hålls samman av en spännande berättelse om två fjortonåriga pojkar från Rom.

En heter Titus. Han får först besöka Markus i Rom och sedan leta upp Matteus i Jerusalem och Lukas i Syrien. Han får tre bilder av Jesus men han är inte tillfreds med det. När hans son Junius blir fjorton åker de tillsammans till Mindre Asien för att träffa Johannes. Först då faller allt på plats.

Vi får på så sätt ett fyrfaldigt vittnesbörd om Jesus, men Ulf Nilsson binder samman dem i två huvudteman: kärleken och förlåtelsen. Det är bara kärleken som är viktig. De orden upprepas flera gånger. Tematexten hämtas från Matteus 25: "Jag var hungrig och ni gav mig att äta", osv. Nära tjugu gånger får vi exempel på hur människor tar sig an andra. Kärleken till medmänniskan blir till och med huvudtema i Johannesevangeliet fastän orden "Älska varandra" där bara kan betyda "Älska era medkristna". Medmänniskan lyser med sin frånvaro.

Petrus svek sin mästare. Människors svek återkommer gång på gång i berättelsen och ger förlåtelsen en särskild innebörd. Finns det förlåtelse för mänsklig otillräcklighet? Alla fyra skrivarna får berätta om Judas som förräder, om Petrus som sviker, fast varje episod brukar återkomma bara en gång i framställningen. Titus,

mannen på skeppet Europa, svek själv en gång, som ung man. Han förnekade att han kände den kvinna han älskade, han förnekade sin samhörighet med Jesu lärjungar. Nilsson skriver: ”Jag tänker på Petrus, svikaren. Och på Titus, svikaren, som tre gånger sa nej. ... Även jag har en Petrus i mig”. Kanske är detta särskilt mannens synd i dagens samhälle?

Kan en sådan som Petrus få förlåtelse? Få börja om på nytt? Titus hjärta bultar när temat upplöses på berättelsens sista blad och han får höra orden till Petrus: ”Var en herde för mina får. För mina får på bete”. Svikaren får ett nytt uppdrag.

I Ulf Nilssons framställning blir Guds rike hos Markus ett förlåtelsens rike, och Johannes berättelse om Petrus nya uppdrag tolkas i förlåtelsestermer, fast dessa två evangelister nästan aldrig använder ordet förlåtelse. ”Alla människor ängslas över sina synder, alla vill ha förlåtelse. Jag tänker mig att det var just det som den där mannen Jesus predikade”. Ja, så kan väl Lukas uttrycka sig. Och så läser vi Paulus. Det är inte så lätt att höra varje evangelists egen röst.

Det är alltså ingen objektiv återberättelse, om nu något sådant finns. Berättaren kommer in med sig själv och sin tid och vi får en personligt förankrad berättelse. Bibeln har förmedlat något till berättaren och det förs vidare i återberättelsen.

Återberättelser kan ha en starkare effekt än enskild läsning av berättelsen. Det märks när Markus eller Lukas evangelium läses av erfarna skådespelare på en enkel teaterscen. Genom videos kan vi nu också ta del av dessa uppläsningar i en församlingssal eller hemma.

4. Bibeln i bilder

Vi har redan mött Bibeln i bildens form. Bibeln i bruk är ofta en bild eller en tavla. Jag ska här åter ta upp de fyra skrivarna, dvs. de fyra evangelisterna som de har mött människor tiderna igenom. De har sedan 200-talet var sin symbol.

I Uppenbarelseboken 4 får profeten Johannes tillträde till de himmelska salarna och ser där i mitten en tron och en som satt på tronen och runt tronen tjugofyra äldste. Framför tronen låg liksom ett hav av glas, som av kristall. Runt tronen fanns också fyra varelser helt täckta med ögon och med sex vingar. ”Den första varelsen liknade ett lejon, den andra en ungtjur, den tredje hade ett ansikte som en människa, och den fjärde liknade en flygande örn” Och utan vila sjöng de dag och natt:

Helig, helig, helig
är Herren Gud, allhärskaren,

han som var och som är och som kommer.

De fyra bevingade varelserna påminner om profetvisioner i Gamla testamentet, om Jesaja 6 och Hesekiel 1. Varelserna var från början symboler för Guds närvaro, tecken på Guds herravälde över hela världen. Evangelisternas symbolerna är hämtade från dessa visioner. Också de har på ett särskilt sätt tagit del av Guds närvaro. Det har sett och hört och skrivit ner sina vittnesbörd för att också andra ska se och höra och så stämma in i den eviga lovsången till Gud.

Vi kan ta en illustration från tidig medeltid, en miniatyr i Vivianusbibeln från Tours i Frankrike. I centrum tronar Kristus över hela jorden, Kristus allhärskaren. Runt honom finns de fyra bevingade varelserna, i medaljongerna fyra profeter, Jesaja, Daniel, Jeremia och Hesekiel, de som i förväg vittnat om Jesus och så i hörnen de fyra skrivarna. De lyssnar intensivt eller ser mot bildens mitt där Kristus är. Längst upp återfinns Johannes och Matteus - de evangelier som kyrkan läst mest - och nertill Markus och Lukas. Inte oväntat har man placerat örnen och Jesaja omedelbart över Kristus. Deras vittnesbörd är starkast.

Denna bild, som återfinns i många former i Bibelns historia, säger rätt mycket om hur en människa bör höra eller läsa evangelierna. Kristus är i centrum, den upphöjde, himmelske Kristus omgiven av himmelska varelser som sjunger sitt Helig. Profeter har vittnat om denna Kristus, och evangelisterna som skriver om Jesus från Nasaret har också sin blick riktad mot den uppståndne. Det hela blir en tydlig läsanvisning som sedan förstärks på många sätt just i konsten.

I ett av glasfönstren i Chartreskatedralen sitter evangelisten Matteus på Jesajas skuldror. Mer än någon annan kopplar Matteus Jesusberättelserna till Gamla testamentet och citerar eller alluderar på Jesajaboken mer än fyrtio gånger. Eller det mycket vanliga motivet ”Jesse rot”. Ur Jesse rot och stam kom Messias. Vi ser ofta hur ett träd växt upp ur Davids stamfader, en vinstock eller kanske livets träd. Maria tronar i mitten som himladrottning i böneställning med Jesus som pantokrator, allhärskaren överst i bilden. De bibliska berättelserna och deras sammanhang enligt kristen tolkning förmedlas med bilder.

Kanske vill också någon ha ett svenskt exempel. En bonad av den kände målaren Johannes Nilsson som nu hänger i Hallands museum i Halmstad berättar om den förlorade sonen. Överst till vänster får han godnattsuppen av de lättfärdiga damerna som i nästa bild tar av honom kläderna när han inte längre kan betala för sig. I nedre raden vaktar han svinen tills han återvänder hem och faller på knä inför sin far. Den gödda kalven – här närmast en ox – väntar i dörröppningen till ett litet svart hus i bakgrunden.

När det gäller bilder och tavlor är de i högsta grad stumma om man inte känner till berättelserna. De har oftast funktionen att påminna och bekräfta och tolka. Bilder kan ha en mycket större effekt än bokstäver.

5. Bibeln i urval

Bibeln i bilder och Bibeln i återberättad form påminner om att Bibeln har mött människor mest i form av ett urval av texter, ett högst begränsat urval. Bibelkunskapen för kulturvetare är kanske till sist inte så omfattande. Om vi ser på illustrationerna i svenska bibelutgåvor är det bara vissa berättelser som illustreras. Till detta urval kan man lägga de berättelser som finns i "Biblisk Historia". Jag har använt två versioner, en för småskolan och en för folkskolan. Det största urvalet finns i den senare, sammanlagt 68 berättelser. Varje kulturvetare borde för Nya testamentets del känna till åtminstone dessa berättelser. Viktiga är förstås också de ca 70 evangelietexter som århundrade efter århundrade har ljudit från altaret i de svenska kyrkorna.

För Gamla testamentets del dominerar Första Mosebok. Gamla testamentets apokryfer har också spelat en stor roll i vår västerländska kultur och är värda att åter bli lästa. Judits bok, Tobits bok, Vishetens bok. De förord vi haft i våra svenska biblar under flera århundraden rekommenderar dem kraftigt. Judit är en skön dikt som lär hur man alltid skall och kan hålla sig till Gud. Tobit är en rätt skön, hälsosam, nyttig dikt som visar hur den fromme skall leva. Judit är en god, allvarlig, rättskaffens tragedi, Tobit en vacker, ljuvlig, gudfruktig komedi, som det står i dessa förord. Visheten ger en rätt utläggning av första budet: att frukta Gud, och det budet gäller också tyranner, osv.

6. Många andra områden

Så skulle vi kunna fortsätta vår genomgång: Bibeln i musiken, Bibeln i litteraturen, Bibeln i vårt svenska språk, Bibeln i moderna medier, Bibeln i våra lagar och rättsordningar, Bibeln i folklöre, Bibeln i idéhistorien, osv. I sin bok om Kristus som djur i modern svensk litteratur, *Du skickade en salamander* (1987), har Jean Paillard anledning att nämna 71 svenska författare från 1900-talet:

Lars Ahlin, Bengt Anderberg, Lars Andersson, Lars Ardelius, Werner Aspenström, Tobias Berggren, Ingmar Bergman, Bo Beskow, Nils Bolander, Stig Dagerman, Tage Danielsson, Sven Delblanc, Ylva Eggehorn, Vilhelm Ekelund, P O Enquist, Per Gunnar Evander, Sven Fagerberg, Nils Ferlin, Lars Forsell, Marianne Fredriksson, Jan Fridegård, Karl Ragnar Gierow, Hans Granlid, Elsa Grave,

Hjalmar Gullberg, Lars Gustafsson, Lars Gyllensten, Sten Hagliden, Olof Hartman, Olle Hedberg, Verner von Heidenstam, Kai Henmark, Göran Hägg, Björn-Erik Höijer, Folke Isaksson, Konny Isgren, P C Jersild, Reidar Jönsson, Björn Kurtén, Willy Kyrklund, Olof Lagerkrantz, Selma Lagerlöf, Staffan Larsson, Ingemar Leckius, Sara Lidman, Torgny Lindgren, Artur Lundkvist, Lars Lundkvist, Harriet Löwenhjelm, Harry Martinsson, Peter Nilson, Birger Norman, Ralf Parland, Bengt Pohjanen, Björn von Rosen, Niklas Rådström, Arne Sand, Tom Sandel, Irmelin Sandman-Lilius, Staffan Seeberg, Bo Setterlind, Sigfred Siwertz, Östen Sjöstrand, Ingela Strandberg, Ragnar Thoursie, Rita Tornborg, Tomas Tranströmer, Birgitta Trotzig, Göran Tunström, Maria Wine och Tore Zetterholm.

Det blir ju nästan alla nutida författare. Även om alla inte är tydligt beroende av Jesusberättelsen är det en kraftig påminnelse om att Bibeln finns med även i dagens litteratur. Vi kan påminna om Kerstin Ekmans ord igen:

Om människor slutar referera till Bibeln, undras om någon författare i vår generation över huvud taget är begriplig om femtio år.

7. Slutfunderingar

Därför finns det goda skäl att satsa på bibelkunskap för bibelvetare. Bibelns receptionshistoria är ett fascinerande ämne men nästan gränslöst och mestadels gränsöverskridande. Var hör ett sådant ämne hemma? Här på teologiska institutionen? Bland litteraturvetare, konstvetare, språkveta-re, bokvetare, musikvetare, kulturvetare??? Listan kunde bli längre. Jag tror att det kan finnas inom alla dessa ämnen. Det finns undersökningar inom enskilda universitetsämnen som verkligen visar hur Bibeln har påverkat människor och idéer i olika tider.

Finns det skäl att också bibelforskare bör satsa på Bibelns receptionshistoria? Att detta nya ämne hör hemma i det här huset? Jag vill svara ja på den frågan. Ett skäl är t.ex. att alla fem ämnesområdena i detta hus berörs av bibelns receptionshistoria: bibelvetenskapen förstås, tros- och livsåskådningsvetenskapen (bibelbruket i systematisk teologi och etik), kyrkohistoria (bibelbruket i kyrka och fromhetsliv), religionshistoria (den judiska bibelanvändningen) och beteendevetenskap (sociologiska och psykologiska aspekter på bibelbruket). Bibelns receptionshistoria skulle kunna bli ett alldeles utmärkt flerdisciplinärt projekt! Samtidigt behövs ett samarbete med vetenskaper utanför detta hus. Var hör ämnet hemma? Det är till syvende och sist inte så enkelt att svara på den frågan. Men kunskaper om den brukade Bibeln tiderna igenom är nödvändiga för att vi ska kunna lära och njuta av det som överlämnats till oss av tidigare generationer.

© Författaren och Teologiska Institutionen, Lunds Universitet

Människans centrala frågor om gott och ont, om liv och död, om Gud och djävul hör samman med bibelbruket tiderna igenom.

Eller för att till sista citera Göran Tunström: ”Utan Gud måste så många ord dö – de som inte längre har något fäste”.

© Författaren och Teologiska Institutionen, Lunds Universitet